

Granskning av pensionshantering och redovisning

Gällivare kommun

Mars 2022

Viktor Ahlzén, pensionsspecialist

Tom Ekberg, pensionsspecialist

Erik Jansen, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning av pensionshantering och redovisning. Granskningen har syftat till att bedöma om:

- Kommunstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.
- Redovisningen av pensionsåtagandet sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att:

- Kommunstyrelsen **inte helt** säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag.
- Kommunstyrelsens interna kontroll i sammanhanget **inte helt** är tillräcklig.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** redovisar pensionsåtagandet i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning
Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?	Nej
Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?	Delvis
Skjer kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?	Delvis
Skjer pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR R10?	Ja

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning lämnar vi följande rekommendationer till kommunstyrelsen:

- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutiner avseende tester och kontroller av data i samband med rapportering till KPA för att undvika felaktigheter i rapporteringen. Vår bedömning är att sådana rutiner lämpligen kan kompletteras med instruktion över hur testet eller kontrollen skall utföras, nominella krav på storlek

av stickprover samt dokumentation av resultatet av genomförda kontroller. Det bör också framgå vem som utför testerna samt vem som kontrollerar resultaten.

- Att kommunstyrelsen säkerställer att processen systematiseras, lämpligen genom att det upprättas ett övergripande årshjul för allt arbete kopplat till pensionsadministration. Ett sådant årshjul kan lämpligen omfatta alla årets arbetsuppgifter, när dessa skall utföras samt roller och ansvar i denna process.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att skriftliga rutinbeskrivningar upprättas för det administrativa arbetet samt de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Detta i syfte att kunna återskapa genomförda processer och för en ökad historisk spårbarhet av fel som utförda kontroller och avstämningar visar. Här menar vi att sådana rutiner bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	5
Pensionsavtal i Gällivare kommun	6
Granskningsresultat	7
Rutiner	7
laktagelser	7
Bedömning	9
Roller och ansvar	10
laktagelser	10
Bedömning	10
Kontroller och avstämningar	11
laktagelser	11
Bedömning	12
Kontroller och avstämningar	12
laktagelser	13
Bedömning	13
Samlad bedömning	14
Rekommendationer	14
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	15

Inledning

Bakgrund

Pensionsavtalens komplexitet ställer höga krav på såväl rutiner och processer som den interna förståelsen av de avtal som tillämpas. Sammantaget innebär detta att en väl fungerande administration och god intern kontroll är högst väsentlig.

Kommunens pensionsskuld består av två delar:

- Skuld i balansräkningen, pensioner från och med år 1998
- Ansvarsförbindelse, pensioner intjänade före år 1998

Skulden beräknas av kommunens pensionsförvaltare KPA. För en rättvisande redovisning måste en beräkning av skulden göras årligen av pensionsförvaltaren. Ränteförändringar, löneförändringar och ett antal andra faktorer innebär förändringar i skulden. Under kommande år kommer utbetalningarna att öka kraftigt då många anställda pensionerats eller kommer att pensioneras. Denna ökande utgiftspost kommer att ställas mot andra utgifter. Det är väsentligt att detta hanteras med god intern kontroll och att uppgifterna i kommunens redovisning är rättvisande så att redovisningen utgör ett korrekt beslutsunderlag när utgiftsposter ställs mot andra kostnader.

Revisorerna i Gällivare kommun har utifrån en bedömning av väsentlighet och risk beslutat att granska kommunens process för rapportering samt redovisning av pensioner.

Syfte och revisionsfrågor

Granskningen syftar till att bedöma om kommunstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.

Vidare syftar granskningen till att bedöma om redovisningen av pensionsåtagandet sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Revisionsfrågorna ligger som grund för att besvara syftet och ställs upp enligt följande:

1. Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?
2. Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?
3. Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?
4. Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationerna i RKR?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

Revisionskriterier utgörs av Lag om kommunal bokföring och redovisning (LKBR), rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR) samt kommunens styrande och stödjande dokument. Dessa lagar, föreskrifter, regelverk, fullmäktigebeslut, etc, utgör underlag till de bedömningsgrunder som uttrycks i revisionsfrågorna.

Avgränsning

Granskningsobjekt är kommunstyrelsen.

Metod

Granskningen har genomförts genom kartläggning av aktuella pensionsavtal. Därefter har granskningen genomförts genom dokumentgranskning av rutiner, riktlinjer och policys. Rutiner och dokumentation har granskats genom verifiering av dokumenterade kontroller. Rapporteringen av pensionsmedförande löner har granskats genom analys av årsrapportering avseende pensionsavtalet KAP-KL.

Inom ramen för granskningen har intervju och dialog genomförts med:

- Gällivare kommuns löne- och pensionsadministratörer
- Redovisningsekonom
- Ekonomichef
- Personalchef

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten.

Rapporten har kvalitetssäkrats av Erik Jansen, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwCs riktlinjer för kvalitetssäkring.

Pensionsavtal i Gällivare kommun

I detta kapitel presenteras en kort sammanfattning av de pensionsavtal som i dagsläget tillämpas inom Gällivare kommun. Baserat på intervjuer och skriftlig dokumentation från kommunen tillämpas följande pensionsavtal:

Pensionsavtal	Antal (ca)	Kategori
KAP-KL	2 153	Anställda
AKAP-KL	1 107	Anställda
OPF-KL	123	Förtroendevalda

- Gällivare kommun erbjuder inte lönevaxling.
- Gällivare kommun har bekräftat i intervju att det inte finns anställda inom kommunen som omfattas av särskilda individuella pensionsavtal.
- Gällivare kommun erbjuder anställda så kallad Alternativ KAP-KL. Totalt har fem anställda inom kommunen Alternativ KAP-KL.
- Till kommunkoncernen hör helt eller delvis ett antal kommunala bolag. Dessa bolag behandlas inte i denna rapport.

Granskningsresultat

Rutiner

Revisionsfråga 1: Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?

lakttagelser

Skriftliga rutinbeskrivningar

Gällivare kommun mottar årligen ett årshjul från KPA. Årshjulet är en standardiserad kalender där deadlines, viktiga datum och vissa arbetsuppgifter inför rapportering till KPA och Pensionsvalet sammanfattas. Utöver denna skriftliga rutinbeskrivning finns inga andra internt upprättade rutinbeskrivningar inom ramen för pensionsadministrationen i Gällivare kommun.

Rutin för avstämningar i lönesystemet

Gällivare kommuns lönesystem Personec P levereras av Visma och implementerades i kommunen år 2005. Pensionsmedförande lön genereras i systemet i enlighet med hur lönearter är kodade. Löne- och pensionsadministratörer har tittbehörighet i systemet, vilket innebär att de har möjlighet att se pensionsgrundande årslön för samtliga medarbetare i lönesystemet. Vidare kan de också se hur den pensionsgrundande lönen har genererats och vilka lönearter den grundar sig på.

Gällivare kommun har två anställda systemadministratörer som agerar systemförvaltare för Personec P. Dialog har förts mellan dessa systemadministratörer och löne- och pensionsadministratör angående rutiner för kodningen av löne- och frånvarokoder i lönesystemet. Löne- och pensionshandläggare återger att arbetet med kodning av lönearter sker genom den standardiserade guide som Visma erbjuder där färdiga lönearter finns på plats. Vid beställning av nya lönearter görs en beställning direkt till Visma där lönearterna markeras om de skall vara pensionsgrundande eller ej.

Rutin för avstämningar mot externa leverantörer

Gällivare kommun har ett avtal med KPA avseende pensionsadministration och förmedlingstjänst. Avtalet med KPA innebär bland annat att KPA ska beräkna pensionsavgift för avgiftsbestämd pension samt beräkna och betala ut pensioner till anställda och förtroendevalda. Gällivare kommun har också ett tilläggsavtal med KPA, kallat Pensionshjälpen. Tilläggsavtalet omfattar extra stöd inom pensionsadministration, rapportering, bevakning, service mm.

Årsfilen med underlag för årslöner för KAP-KL och underlag för månadslöner för juli - december för AKAP-KL skickas in till KPA under januari månad. Årsfil med underlag för årslöner för förtroendevalda OPF-KL skickas i februari månad. Vidare skickas ytterligare

underlag för AKAP-KL genom en halvårsfil i juni månad gällande månaderna januari - juni, tillsammans med uppdaterade anställningsdata för KAP-KL.

KPA rekommenderar normalt att delårsfiler med uppdaterade anställningsdata bör skickas under flera tillfällen varje år. Löne- och pensionsadministratör uppger i intervju att kommunen på grund av tidsbrist inte skickar fler filer än den helårsfil och delårsfil som är obligatorisk att skicka. Vid intervjun framhålls dock att det finns en ambition om att framgent skicka extra filer med uppdaterade anställningsdata.

Processen börjar med att Gällivare kommuns löne- och pensionsadministratörer mottar fil med samtliga uppgifter från lönesystemet Personec P från kommunens systemförvaltare. Löne- och pensionsadministratörerna gör en övergripande rimlighetsbedömning kopplat till tillhörighet av pensionsavtal innan filen laddas upp i Nya KPA Direkt. Filen valideras och kvalitetssäkras av KPA som sedan skickar tillbaka en fellista innehållande eventuella påträffade fel. Påträffade fel rättas och korrigeras av löne- och pensionsadministratörerna och skickas sedan tillbaka till KPA för ny validering. Denna process fortsätter tills alla fel är åtgärdade. Fellistor från tidigare år finns att tillgå i Nya KPA Direkt. Rättelser och korrigeringar sparas dock inte. Som tidigare nämnt får kommunen varje år ett standardiserat årshjul från KPA innehållande datum för rapportering. Gällivare kommunen har dock inga interna skriftliga rutiner eller arbetsbeskrivningar över processen.

Enligt avtal har KPA åtagit sig att bevaka registrerade arbetstagares, tidigare avgångna arbetstagares och efterlevandes rätt till pension enligt KAP-KL och tidigare avtal och reglementen. KPA ska meddela Gällivare kommun i god tid före avgångstidpunkten. KPA ska också bevaka andra pensionsförmåner, t.ex. inkomstbevakning för de som uppbär garantipension, visstidspension, särskild avtalspension enligt KAP-KL samt pension enligt övriga reglementen. Vidare ska Gällivare kommun motta en årlig bevakningslista för de arbetstagare som ej uppnått 1% av inkomstbasbeloppet i årlig pensionsavgift.

I samband med att fakturor gällande avgiftsbestämd pension från KPA inkommer och skall betalas kontrolleras dessa av kommunens löne- och pensionsadministratör. De uppges i intervju att kontrollerna mestadels består av att rimlighetsbedöma fakturabeloppet mot tidigare inkomna premiefakturor. Vid större avvikelser kontaktas KPA. Det finns ingen skriftlig rutinbeskrivning eller dokumentation över tidigare påträffade avvikelser. Premiefakturorna granskningsattesteras av löne- och pensionsadministratör och beslutsattestras av personalchefen på Gällivare kommun innan de betalas.

Rutin för hanteringen av särskilda avtal/tillägg

Pensionsbestämmelserna i OPF-KL gäller inte för förtroendevald som vid tillträdet av sitt uppdrag har uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. OPF-KL upphör att gälla för förtroendevald som får fortsatt uppdrag vid ny mandatperiod vid val efter 2014 om denne uppnått i 32 a § LAS angiven ålder. Förtroendevald som uppnår i 32 a § LAS

angiven ålder under pågående mandatperiod har dock rätt till pensionsavsättning under mandatperioden. Löne- och pensionsadministratör uppger i intervju att dessa vid ett antal gånger varje år gör manuella kontroller av eventuella nytillträdde förtroendevalda. Vid ålder över i 32 a § LAS angiven ålder görs en manuell registrering av pensionsrätt för varje specifik individ i Personec P.

Någon skriftlig beskrivning över hanteringen finns ej.

Bedömning

Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?

Nej.

Vår bedömning baseras på den genomgående avsaknaden av skriftliga rutinbeskrivningar som finns inom Gällivare kommun.

Det finns ingen övergripande skriftlig rutin över arbetsgången och arbetsuppgifterna, inte heller något internt årshjul med datum och förberedelser inför rapportering till KPA.

I samband med att lönedata skall rapporteras till KPA utförs inte heller några tester på data, mer än rättningar av de fellistor som levereras från KPA. Uteblivna skriftliga rutinbeskrivningar och tester av data ökar risken för fel i rapporteringen, samt personberoendet inom pensionsadministrationen.

Vidare grundar sig vår bedömning på att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag ej är ändamålsenliga.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi därför rör att:

- Det införs tester av data innan rapportering sker till KPA. Vår bedömning är att det finns en rimlighet att stickprovskontrollera pensionsgrundande lön och avtalstillhörighet för ett antal individer. Vidare bör en rutinbeskrivning för dessa tester upprättas. Sådana rutiner bör kompletteras med en instruktion över hur testet eller kontrollen skall utföras, nominella krav på storlek av stickprover samt dokumentation av resultatet av genomförda kontroller. Vidare rekommenderas kommunen att upprätta ett internt årshjul gällande arbetsuppgifter inför och under rapportering till KPA. Här bör det framgå vilka arbetsuppgifter som skall utföras, när de skall utföras och av vem.

Roller och ansvar

Revisionsfråga 2: Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?

lakttagelser

Pensionsadministration och rapportering kopplat till pension utförs i första hand av kommunens två löne- och pensionsadministratörer. Ekonomichef och redovisningsekonom ansvarar för pensionsredovisning, prognoser och annan administration kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Två systemadministratörer inom Gällivare kommun ansvarar för arbetet med kodning av nya lönearter i lönesystemet. I övrigt finns ingen mer detaljerad uppdelning mellan ansvarig personal för de arbetsmoment som utförs.

Vår granskning visar att det inte finns plan för överlämning vid avslutad anställning eller långvarig sjukskrivning/annan händelse.

I nuläget finns inte heller några andra anställda som uppges ha någon närmare kännedom om arbetsmomenten och rutinerna kopplade till pensionsadministrationen.

Gällivare kommuns personalchef uppger dock vid intervju att kommunen har för avsikt att framgent införa tydligare rutiner för det övergripande arbetet kopplat till kommunens pensionsadministration.

Bedömning

Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att berörda medarbetare har en tillfredsställande kännedom om de arbetsuppgifter som i dagsläget utförs inom ramen för pensionsadministrationen och pensionsredovisningen. Den ansvarsfördelning som tillämpas är dock inte dokumenterad.

Någon tydlig plan för överlämning av arbetsuppgifter inför avslutad anställning eller vid långvarig sjukskrivning finns dock inte. Detta ser vi som en brist. Det finns inte heller andra anställda inom Gällivare kommun som har kännedom om de arbetsmoment som utförs kopplat till pensionsadministration.

Avslutningsvis noterar vi att Gällivare kommun har stöd från KPA och tilläggstjänsten Pensionshjälpen för att upprätthålla administrativa rutiner, vilka också enligt kommunen är behjälpliga när kontakt med dessa parter skall ske.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi därför rör att:

- Upprätta rutinbeskrivningar med rollfördelning och ansvarsfördelning över de olika ansvarsområdena när ordinarie ansvarig är borta. Detta i syfte att underlätta för

effektiv överlämning av arbetsmoment, i samband med exempelvis sjukfrånvaro eller annat personalbortfall.

Kontroller och avstämningar

Revisionsfråga 3: Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

lakttagelser

Genomgång av kommunens kontroller och avstämningar

På uppdrag av kommunen beräknar KPA pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Beräkningen baseras bland annat på de uppgifter som inrapporteras av kommunen.

Vid större förändringar av pensionsskulden sedan den senaste perioden rapporterar KPA orsaken till förändringen till kommunen. Det kan exempelvis handla om generella lönyft inom en yrkeskategori som genererat en pensionsskuldökning över det normala. Under åren 2004 till och med 2019 har Gällivare kommun försäkrat bort stora delar av pensionsskulden. Under 2020 togs också beslut i kommunfullmäktige om att även försäkra bort delar av ansvarsförbindelsen, motsvarande ca 124 miljoner kronor. Per den 31 december 2020 uppgick Gällivare kommuns totala pensionsförpliktelser (pensionsförpliktelse i balansräkningen + ansvarsförbindelse) till ca 320 miljoner kronor.

Gällivare kommun mottar normalt prognoser över pensionsförpliktelserna två gånger per år. Per helår i början av året och per halvår i mitten av året. Prognoserna analyseras av ekonomichef och redovisningsekonom, och stäms av mot tidigare inkomna prognoser och budget för att säkerställa rimlighet och att eventuella avvikelser inte finns.

Avstämningarna görs på total nivå och aldrig på enstaka individer. Om större avvikelser uppstår så utreds de underliggande orsakerna till dessa tillsammans med KPA. Ekonomichef uppger i intervju att kommunen också har kontinuerlig kontroll över eventuella händelser som kan påverka kommunens pensionsförpliktelser och att kommunen i dessa fall beställer extra pensionsberäkningar från KPA. Detta skedde exempelvis i samband med ändringar av livslängdsantaganden i RIPS.

Gällivare kommuns arbete med pensionsskuld och ansvarsförbindelse dokumenteras och följs upp i en excel-fil. Vidare finns en excel-fil upprättad kopplat till kommunens arbete med budgetering av pensionsskulden.

Ekonomichef och redovisningsekonom sköter kontakten med KPA gällande kommunens pensionsförpliktelser och ansvarar för ovan nämnda avstämningar. Ekonomichef ansvarar också för arbetet med budget. Aktualiseringsgraden¹ inom Gällivare kommun uppgår i årsredovisningen 2020 till 97%.

¹ Aktualiseringsgrad - den andel av personakterna för nuvarande och tidigare anställd personal som är uppdaterad avseende pensionsgrundande anställningar.

Verifiering

Vi har stämt av KPAs värdering av ansvarsförbindelse och pensionsavsättning per 2020-12-31 (exkl. särskild löneskatt), mot uppgifter i årsredovisningen 2020 (inkl. särskild löneskatt). Uppgifter i årsredovisningen rörande pensionsavsättning och ansvarsförbindelse stämmer överens med vår analys av underlag från KPA.

Vidare skall nämnas att inom ramen för vår granskning har vi genomfört analys av pensionsgrundande löner enligt lönefil, jämfört med fakturaspecifikation från KPA. Vår analys påvisade ett stort antal avvikelser. Kommunen kunde initialt, trots löpande dialog, utifrån analys inte bekräfta hur dessa avvikelser uppkommit.

Vi har avseende pensionsavtalet KAP-KL jämfört kommunens pensionsgrundande löner per 2020 enligt lönesystemet med pensionsmedförande årslön enligt fakturaspecifikation från KPA avseende 2020. Totalt avser detta ca 2 300 individer och vi identifierade vid granskningen 317 avvikelser. Samtliga avvikelser har delgetts kommunens personalchef samt löne- och pensionsadministratörer för avstämning, men vi har ännu ej mottagit återkoppling på dessa. Avvikelserna avser nedan beskrivna delområden där delområde 1 innebär 125 avvikelser, delområde 2 innebär 88 avvikelser, samt delområde 3 innebär 104 avvikelser. En del av avvikelserna, vilka sammanfattas nedan, har mest troligt en naturlig förklaring. Det är sannolikt att en del av dessa avser medarbetare inom Gällivare kommun som avslutat sin tjänst under 2020, där pensionen faktureras separat på en slutregleringsfaktura.

1. Uppgifter om anställd fanns med i lönefil men saknades på fakturaspecifikationen (125 avvikelser).

101 av dessa 125 avvikelser avser anställda inom Gällivare kommun vars årliga pensionsavgift ej uppnått 1% av inkomstbasbeloppet 2020 (668 kr i och med att inkomstbasbeloppet 2020 var 66 800 kr). På grund av att pensionsavgiften för dessa individer understiger 668 kr så utbetalas pensionspremien som lön istället för pension. Identifierad avvikelse har i dessa fall således en naturlig förklaring.

24 av dessa 125 avvikelser kan ej förklaras av PwC.

2. Uppgift om anställd fanns med i fakturaspecifikation men saknades i lönefil (88 avvikelser).

Dessa 88 avvikelser kan ej förklaras av PwC.

3. Uppgift om anställd fanns med i lönefil och i fakturaspecifikationen men med avvikande årslöneuppgift (104 avvikelser).

Dessa 104 avvikelser kan ej förklaras av PwC.

Bedömning

Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Delvis.

Vår bedömning baseras på att det sker rutinmässiga kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning inom Gällivare kommun. Det är dock en brist att merparten av dessa rutiner inte finns dokumenterade.

Vi noterar dock att det finns rutiner upparbetade tillsammans med KPA som ger stöd om frågetecken eller avvikelser uppkommer gällande inkomna prognoser av kommunens pensionsskuld.

Gällivare kommuns arbete med pensionsskuld och ansvarsförbindelse dokumenteras och följs upp i en excel-fil som finns upprättad, vilket möjliggör spårbarhet i arbetet. Kommunen saknar dock en övergripande rutinbeskrivning som sammanfattar alla de moment som utförs inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen.

Vår bedömning är att brist på dessa typer av rutinbeskrivningar ökar personberoendet i arbetet och därmed riskerna.

Utvecklingsområde för framtiden menar vi därför rör:

- Att kommunen upprättar skriftliga rutinbeskrivningar för det administrativa arbetet samt de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Detta i syfte att kunna återskapa genomförda processer och för en ökad historisk spårbarhet av fel som utförda kontroller och avstämningar visar. Lämpligen bör sådana rutiner omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen samt när de skall utföras och av vem.

Utfört test av kommunens pensionsgrundande löner inom pensionsavtalet KAP-KL enligt lönesystemet mot pensionsmedförande årslön enligt fakturaspecifikation från KPA resulterade i ett antal avvikelser. Vi bedömer därför att kommunen snarast bör utreda orsaken till dessa avvikelser och säkerställa att eventuella administrativa fel korrigeras och omhändertas. Vi rekommenderar vidare kommunen att införa rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation gällande årsfakturan från KPA. Dessa kontroller bedömer vi mest lämpligt att genomföra på samtliga individer och ej stickprovsvis.

Kontroller och avstämningar

Revisionsfråga 4: Sker pensionsredovisning i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

lakttagelser

Enligt lagen om kommunal bokföring och redovisning (LKBR) ska pensionsåtagandet redovisas enligt den s.k. blandmodellen. Detta innebär att pensioner intjänade före 1998

redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen (inom linjen) och utbetalningarna redovisas direkt i resultaträkningen. För pensioner intjänade fr.o.m. 1998 redovisas åtagandet på balansräkningen.

För åtagande till förtroendevalda sker redovisning i balansräkningen om det är klart att åtagandet ska betalas ut och som ansvarsförbindelse om det inte är känt när och i vilken omfattning åtagandet ska infrias. Gällivare kommun redovisar åtagandet enligt blandmodellen.

Hur redovisningen ska ske och vilka upplysningar som ska lämnas regleras i RKR² R10 Pensioner och RKR Information Upplysningar om pensionsmedel och pensionsförpliktelse i förvaltningsberättelsen (denna kommer att arbetas in i RKR R15 förvaltningsberättelsen).

Gällivare kommun har avtal med KPA om att de vid två tillfällen årligen ska tillhandahålla pensionskulds- och pensionskostnadsberäkning. Denna ska visa pensionsåtagandet uppdelat på det sätt som lag och god sed kräver på balansdagen samt prognos för framtiden.

Vi har granskat Gällivare kommuns årsredovisning för 2020³. Följsamheten till rekommendationerna i RKR R10 har analyserats. PwC har särskilt granskat Not 18 "Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser" och Not 22 "Pensionsförpliktelser som inte har tagits upp bland skulderna eller avsättningarna". Gällivare kommun redovisar i enlighet med rekommendationerna från RKR R10 i båda noterna.

Bedömning

Sker pensionsredovisning i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

Ja.

Gällivare kommun redovisar i linje med rekommendationerna från RKR R10 i båda noterna. Vi bedömer således revisionsfrågan som helt uppfylld.

² Rådet för kommunal redovisning

³ Vid tid för denna granskning hade kommunstyrelsen i Gällivare kommun ej fastställt årsredovisning för år 2021 varigenom årsredovisning 2020 utgjort föremål för vår granskning. I sammanhanget, kopplat till revisionsåret 2021, skall nämnas att kommunstyrelsen fastställde årsredovisning 2020 under år 2021.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Gällivare kommun genomfört en granskning av pensionshantering och redovisning. Granskningen har syftat till att bedöma om:

- Kommunstyrelsen säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag som säkerställer en tillräcklig intern kontroll.
- Redovisningen av pensionsåtagandet sker i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att:

- Kommunstyrelsen **inte helt** säkerställt att det finns ändamålsenliga och tillförlitliga rutiner för rapportering av pensionsunderlag.
- Kommunstyrelsens interna kontroll i sammanhanget **inte helt** är tillräcklig.
- Kommunstyrelsen **i allt väsentligt** redovisar pensionsåtagandet i enlighet med lagstiftning (LKBR) samt rekommendationerna i RKR.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Rekommendationer

- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutiner avseende tester och kontroller av data i samband med rapportering till KPA för att undvika felaktigheter i rapporteringen. Vår bedömning är att sådana rutiner lämpligen kan kompletteras med instruktion över hur testet eller kontrollen skall utföras, nominella krav på storlek av stickprover samt dokumentation av resultatet av genomförda kontroller. Det bör också framgå vem som utför testerna samt vem som kontrollerar resultaten.
- Att kommunstyrelsen säkerställer att processen systematiseras, lämpligen genom att det upprättas ett övergripande årshjul för allt arbete kopplat till pensionsadministration. Ett sådant årshjul kan lämpligen omfatta alla årets arbetsuppgifter, när dessa skall utföras samt roller och ansvar i denna process.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att skriftliga rutinbeskrivningar upprättas för det administrativa arbetet samt de avstämningar och kontroller som sker inom kommunen kopplat till pensionsskuld och ansvarsförbindelse. Detta i syfte att kunna återskapa genomförda processer och för en ökad historisk spårbarhet av fel som utförda kontroller och avstämningar visar. Här menar vi att sådana rutiner bör omfatta vilka arbetsuppgifter som skall utföras inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen, samt när de skall utföras och av vem.
- Att kommunstyrelsen genom styrning tillser att det införs rutinmässiga tester av pensionsgrundande lön enligt lönesystemet jämfört med fakturaspecifikation

gällande årsfakturan från KPA. Testet bör utföras på samtliga individer i underlaget. Testet bör bestå av kontroll av att antalet individer är korrekt samt att de pensionsmedförande lönerna enligt specifikationen är överensstämmande med informationen i lönesystemet.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning	
1. Finns ändamålsenliga rutiner för pensionsadministration och utbetalning av pensioner till anställda och förtroendevalda?	Nej Vår bedömning baseras på den genomgående avsaknaden av skriftliga rutinbeskrivningar som finns inom Gällivare kommun. Det finns ingen övergripande skriftlig rutin över arbetsgången och arbetsuppgifterna, inte heller något internt årshjul med datum och förberedelser inför rapportering till KPA. I samband med att lönedata skall rapporteras till KPA utförs inte heller några tester på data, mer än rättningar av de fellistor som levereras från KPA. Uteblivna skriftliga rutinbeskrivningar och tester av data ökar risken för fel i rapporteringen, samt personberoendet inom pensionsadministrationen. Vidare grundar sig vår bedömning på att de rutiner som finns avseende rapportering av pensionsunderlag ej är ändamålsenliga.	
2. Är roller och ansvar avseende pensionsadministrationen tydliggjorda?	Delvis Vår bedömning baseras på att berörda medarbetare har en tillfredsställande kännedom om de arbetsuppgifter som i dagsläget utförs inom ramen för pensionsadministrationen och pensionsredovisningen. Den ansvarsfördelning som tillämpas är dock inte dokumenterad.	

Någon tydlig plan för överlämning av arbetsuppgifter inför avslutad anställning eller vid långvarig sjukskrivning finns dock inte. Detta ser vi som en brist. Det finns inte heller andra anställda inom Gällivare kommun som har kännedom om de arbetsmoment som utförs kopplat till pensionsadministration. Avslutningvis noterar vi att Gällivare kommun har stöd från KPA och tilläggstjänsten Pensionshjälpen för att upprätthålla administrativa rutiner, vilka också enligt kommunen är behjälpliga när kontakt med dessa parter skall ske.

3. Sker kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning?

Delvis

Vår bedömning baseras på att det sker rutinmässiga kontroller och avstämningar i syfte att säkerställa en korrekt pensionsredovisning inom Gällivare kommun. Det är dock en brist att merparten av dessa rutiner inte finns dokumenterade.

Vi noterar dock att det finns rutiner upparbetade tillsammans med KPA som ger stöd om frågetecken eller avvikelser uppkommer gällande inkomna prognoser av kommunens pensionsskuld. Gällivare kommuns arbete med pensionsskuld och ansvarsförbindelse dokumenteras och följs upp i en excel-fil som finns upprättad, vilket möjliggör spårbarhet i arbetet. Kommunen saknar dock en övergripande rutinbeskrivning som sammanfattar alla de moment som utförs inom ramen för arbetet med pensionsredovisningen.

Vår bedömning är att brist på dessa typer av rutinbeskrivningar ökar personberoendet i arbetet och därmed riskerna.

4. Sker pensionsredovisningen i enlighet med lagstiftning (LKBR) och rekommendationer från RKR?

Ja
Gällivare kommun redovisar i linje med rekommendationerna från RKR R10 i båda noterna. Vi bedömer således revisionsfrågan som helt uppfyllt.

2022-04-01

Erik Jansen

Viktor Ahlzén

Certifierad kommunal revisor

Pensionsspecialist

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av revisorerna i Gällivare kommun enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2021-10-13. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.